

РЕЦЕНЗИЯ

**по процедура на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“
за присъждане на образователна и научна степен „доктор“**

Дисертационен труд на тема: Интегриран подход за сътрудничество при планирането в граничните региони

Професионално направление: 3.7.Администрация и управление

Докторска програма: „Организация и управление извън сферата на материалното производство“

Автор: Тал Яаар – Вайсел

Научен ръководител: доц. д-р Магдалена Иванова

Рецензент: доц. д-р Кремена Андонова, съгласно Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ № 999 от 14.09.2017 г.

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на представени от докторанта дисертационен труд, автореферат и публикации.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е в обем 213 страници, разпределени в увод (20 стр.), три глави (103 стр.), заключение (24 стр.), списък на използваните литературни източници (14 стр.), приложения (17 стр.), резюме (17 стр.).

Разглежда се **недостатъчно изследван въпрос** на теорията, методологията и практиката за насърчаване на регионалното развитие и преодоляване на регионални конфликти чрез инструментариума на трансграничното сътрудничество. Авторът насочва своето внимание към

възможностите за планиране на партньорско взаимодействие в областта на околната среда с цел намиране на обща посока на развитие и проявяване на целенасочено мислене в дългосрочна перспектива за общо бъдеще в граничните региони на Израел.

Във връзка с това може да се заключи, че темата на дисертацията е **сполучливо избрана**. Тя е **актуална** и има съществена **практическа значимост**. В същото време тя е **комплексна и сложна**, за разработването ѝ са необходими добра теоретична подготовка и аналитични способности за извършване на научно изследване. Докторантката е открила нерешените и ненапълно решените въпроси и на тази основа е определила кои от тях се заема да реши.

Авторът познава литературата в областта на изследвания проблем. Библиографията за разработване на настоящия труд се състои от 72 заглавия на английски език и 17 интернет източници, които са използвани добросъвестно и коректно.

За осъществяване на целите на дисертационното изследване е използван широк набор от **общометодически средства и конкретни методи за изследване**. Посочените изследователски подходи и методи са сполучливо избрани и умело използвани, което е допринесло за успешното осъществяване на дисертационното изследване.

II. ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Структурата на дисертацията е логически изградена и подчинена на цялостното разработване на изследователския проблем, на проверката на поставената изследователска хипотеза и произтичащите от нея изследователски въпроси.

В увода се внася обосновка на мотивацията за избор на проблематиката, като се аргументира теоретическата и практическата значимост на проблемите за насърчаване на регионалното развитие чрез трансгранично сътрудничество. Дефинирани са необходимите за подобен тип разработки изследователски параметри – обект и предмет на изследване, основна цел на дисертационния труд и поставените за решаване задачи, ограничения, методи на изследване.

В първа глава „Граничните райони от конфликти към сътрудничество“ е направено теоретично проучване на въпроси, свързани с научните изследвания за границите, граничните региони и съществуващите конфликти. На тази основа са дефинирани основни понятия, които имат отношение към разглежданата проблематика. Обосновава се вариантноста на методите за планиране и начините на разрешаване на трансгранични конфликти в зависимост от обективните различия, които съществуват между граничните региони – обхват, местонахождение, икономически и политически характеристики и пр.

Във втора глава „Трансгранично сътрудничество в Европа и в Израел“ се анализират типове сътрудничества и конкретни трансгранични проекти, които се осъществяват през различни етапи на историческото развитие на Европа и Израел. От позициите на схващането, че териториалното сътрудничество, вкл. и трансграничното сътрудничество, е основа на конструирането на общоевропейско пространство и на развитието на европейската интеграция, авторът развива и обосновава тезите си, че трансгранично сътрудничество е възможно дори и между региони, преживели войни и враждебност.

Трета глава „Сравнително изследване на граничните райони в България и Израел“ е с емпиричен характер. Проучват се възможности за

пренасяне на опита от трансгранично проучване и планиране, като на базата на сравнителния анализ са открити основни елементи дори и при много различни една от друга граници – местоположение, историческо развитие, съотношение „граница–територия”, средна дължина между граничните пунктове и др.

Заключението е оформено по нетрадиционен начин, като включва разработен от автора модел за планиране в граничните региони. На основата на направените анализи в предходните части на дисертационния труд авторът обобщава и систематизира чрез модела вижданията си за процеса на планиране в гранични райони, дори и в случаите, в които липсват възможности за директно трансгранично сътрудничество.

Може да се обобщи, че направените в дисертационното изследване изводи следват от текста, логични са и са пряко обвързани с методологията в конкретната проблематика. Предложенията са обосновани, произтичат от анализа на съвременното състояние на изследвания проблем и са насочени към неговото решаване.

II. ОБОБЩЕНИЕ НА ПО-СЪЩЕСТВЕНИТЕ СИЛНИ СТРАНИ И РЕЗУЛТАТИ С ПРИНОСЕН ХАРАКТЕР НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Представени, анализирани и критично оценени са теоретико-методологични концепции, свързани със спецификите на граничните региони и развитието на трансгранични конфликти, като на тази база са систематизирани инструменти за планиране и развитие на гранични региони.

2. Установени са научни доказателства, че е възможно трансгранично сътрудничество в Израел, съобразно натрупания европейски

опит, свидетелство за което са реализираните в Израел трансгранични транспортни проекти и проекти за развитие на околната среда.

3. **Аргументирано** е приложението на т.нар. “позитивен подход“ в планирането на трансграничното сътрудничество, като възможен подход за разрешаване на трансгранични проблеми дори когато е налице затворена граница.

4. **Синтезирани са варианти** на планиране в граничните региони, чрез които на основата на бъдещи партньорства се цели постигане на ползи за местните жители. Общите проблеми се възприемат като предизвикателства, чрез които става възможно насърчаването и развитието на тези региони.

5. **Доказано е**, че интегрираният подход на сътрудничество е особено подходяща концепция за планиране на развитието на граничните райони, от гледна точка на комбинирането на различни нива на планиране и управление, отчитането на разностранни интереси, ефективното използване на ресурсите.

6. **Разработен е модел** за планиране на развитието на гранични райони, който осигурява практически възможности за управление на плановите процеси по начин, по който да се насърчи развитието на регионите и да се гарантират ползи за местните жители.

7. **Направени са практически препоръки** към органите на планиране в Израел с оглед подобряване в бъдеще на процеса на планиране в граничните региони.

Посочените приноси резултати са приемливи. Съдържат теоретични интерпретации на въпроси, свързани с приложение на знанията за планиране на трансграничното развитие и собствени идеи за моделиране и развитие на тази проблемна сфера в Израел. Приносите биха могли да се отнесат към следните групи: обогатяване,

конкретизиране и прецизиране на съществуващи научни знания; приложение на съществуващи методи за решение на конкретен проблем с формулирани изводи и препоръки за практиката.

III. АВТОРЕФЕРАТ И ПУБЛИКАЦИИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Авторефератът е разработен в съответствие с възприетите в България изисквания. В съдържателно и структурно отношение напълно съответства на дисертационния труд, акцентира върху най-важните моменти в дисертацията и дава ясна представа за постигнатото от докторанта. Справката за приносите е коректно направена, а приносите са добре открити. Положително впечатление прави стремежът на автора да представи връзката между предварително поставени изследователски задачи и фактически постигнати приносни резултати.

По дисертационния труд са посочени 5 самостоятелни публикации, които представят съществени части от труда.

IV. БЕЛЕЖКИ, ПРЕПОРЪКИ И ВЪПРОСИ

Необходимо е да се подчертае, че в хода на разработване на дисертационния труд докторантката се постара добросъвестно да отрази повечето от направените при различните обсъждания бележки и препоръки, включително и от мен като вътрешен рецензент. Въпреки това биха могли да се посочат някои **слабости на разработката**, а именно:

1. Разработката би спечелила, ако основната цел, поставена в изследването, се формулира по-кратко и ясно, а останалите пояснения се адресират към конкретните изследователски задачи (което понастоящем важи за някои от заложените в нея формулировки).

2. В методологията на изследването би следвало да се обоснове на каква основа е развит интегрираният подход, на базата на който са анализирани различни аспекти, засягащи комплексната проблематика на трансграничното сътрудничество, и са синтезирани модели и препоръки в този контекст.

3. Намирам, че включената понастоящем в заключението на дисертационния труд обосновка на модела за планиране в гранични региони, би намерила по-адекватно място като самостоятелен параграф 3.3. в рамките на глава трета. По този начин, освен, че би се балансирала разработката (всички глави ще бъдат с по три параграфа), би се постигнала и по-ясна логическа връзка между сравнителното изследване на граничните райони на България и Израел и моделирането на възможностите за пренасяне на опит при планирането в граничните райони на Израел.

4. В заключението би следвало да се синтезират и обобщят най-важните резултати от цялото дисертационно изследване – не само тези, които се отнасят до процеса на моделиране на плановия процес.

5. Независимо, че приемам приносните резултати на дисертационния труд (обосновка на което давам в раздел II на рецензията), намирам, че като цяло приносите се нуждаят от редуциране и прецизиране на формулировките. Например: приноси 1, 4 и 5 се отнасят до модела за планиране на гранични региони, което би могло да се избегне; в принос 6 би следвало да се обоснове защо интегрираният подход на сътрудничество се определя като подходяща концепция за планиране на граничните райони.

6. В библиографската справка е необходимо коректно да се цитират всички литературни източници, вкл. и електронните ресурси (не само интернет адрес, но и автор, наименование на използваните материали, дата на достъп).

Направените бележки не променят определено положителната ми оценка за съдържателния характер, обхвата, завършеността и наличието на приноси на докторския труд. Те имат смисъл на предложение за тяхното уточняване в бъдещите изследвания на кандидата.

Към докторантката може да бъде отправен следния въпрос за **дискусия**: Какво е мястото на подхода на планиране „отгоре – надолу” в предлагания от Вас модел, в зависимост от възможностите за директно трансгранично сътрудничество?

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният за защита докторски труд има характер на **завършено научно изследване**. С него авторът демонстрира убедително способност да допринася за решаването на сложни обществени проблемни въпроси. Получените резултати от дисертационния труд ми дават основание да приема, че същият отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

Предлагам на Уважаемото научно жури да даде образователната и научна степен „доктор” на Тал Яаар – Вайсел, в професионално направление 3.7. „Администрация и управление”, по научна специалност “Организация и управление извън сферата на материалното производство”.

16.10.2017 г.
гр. Варна

Рецензент:
(доц. д-р Кремена Андонова)